

Motion till riksdagen

1986/87:Jo259

Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

Alternativa odlingsformer

Den snabba utvecklingen av vårt jordbruk sedan andra världskriget har inneburit en kraftigt ökad användning av kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel. Huvudmålet för dagens konventionella odling har varit kvantitativ tillväxt – ökade skördar – kortsiktig maximal räntabilitet – så billiga livsmedel som möjligt. Andra aspekter av kvalitets- och miljömässig karaktär har skjutits i bakgrunden.

De negativa konsekvenserna av ett kemikalieintensivt jordbruk blir allt tydligare. Att allmänhetens oro och rädsla för giftrester i livsmedlen, nedsmutsningen av luft och föroreningar i vattensystem i hög grad är befogad, bekräftas i flera vetenskapliga undersökningar. Som exempel på störningar i den ekologiska balansen kan nämnas minskad tillgång på flera viltslag, igenväxning av sjöar och vattendrag (t. ex. Ringsjön), förorenat grundvatten och en allt svårare kvävebelastning på våra kustvatten (t. ex. Laholmsbukten, Kattegatt och Skälderviken). Bl. a. har syrebrist drabbat allt större bottenområden längs våra kuster och framkallat omfattande skador på bottenfaunan.

Miljö- och naturresursdelegationen inom forskningsrådsnämnden har slagit fast att det jordbruk vi i dag bedriver inte längre kan betraktas som uthålligt. Det svenska jordbruket präglas av obalans mellan växt- och animalieproduktionen, av alltför stora gödselgivor (särskilt kväve och då i första hand starkt försurande ammoniumkväve), dålig djurhållning och ökad användning av bekämpningsmedel.

Även om kemikaliejordbrukets negativa biverkningar hittills inte resulterat i något mer påtagligt omtänkande inom jordbrukets organisationer börjar en reaktion bland främst forskare och småbrukare växa fram till förmån för ett mera resursbevarande och miljövänligare jordbruk.

Användningen av kvävegödsel ligger från miljösynpunkt långt över den ekonomiskt optimala nivån. Ett genomsnittligt svenskt jordbruk använder i dag ca 80 kg kväve per ha och år, vilket motsvarar en tredjedel av hjälpenergiinsatsen. Av detta erhålls endast ca 20 kg i form av vegetabiliska och animaliska livsmedel. Mellanskillnaden är att betrakta som förluster till omgivningen, där den blir en negativ belastning ur ekologisk synpunkt.

De aspekter som kommit i förgrunden när det gäller ett ökat intresse för alternativa odlingsformer är följande:

1. Produktionens uthållighet
2. Effekter på omgivningen – miljöhänsyn
3. Förbrukningen av ändliga resurser
4. Produkternas kvalitet

Det är fullt möjligt att bedriva ett betydligt mer miljövänligt jordbruk än vad som för närvarande sker i vårt land. Ett sådant jordbruk innefattar bl. a. ett bättre utnyttjande av tillförd växtnäring och ett ökat integrerat växtskydd. Med tanke på vår överskottssituation finns det inte heller någon anledning att öka avkastningen. Det är tvärtom både klok och ekonomisk hushållning och god miljöpolitik att kraftigt minska användningen av handelsgödsel och bekämpningsmedel. Från miljösynpunkt är däremot trädan ett mycket dåligt alternativ. När jorden inte odlas ökar kväveläckaget och därmed övergödningen av vattendrag, sjöar och kusthav. I stället för att lägga jord i träda bör man bibehålla den odlade arealen och radikalt minska kvävegödslingen och jordbrukets intensitet i övrigt framför allt på de högavkastande jordarna i Syd- och Mellansverige.

I en skrivelse till lantbruksstyrelsen anför statens naturvårdsverk bl. a. följande vad gäller naturvårds- och miljöskyddssynpunkter på överskottsarealen inom jordbruket:

Alternativa odlingsystem (ett betydligt vidare begrepp än "alternativ odling") med små insatser av kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel medför något lägre produktion per hektar och därmed mindre produktionsöverskott. De innebär mindre belastning på miljön och en mer balanserad djurhållning. Framtida utveckling av sådana system bör ingå som en del i planeringen av alternativ markanvändning. Alternativa odlingsystem bör få samhällets stöd i ökad utsträckning.

Gemensamt för de alternativa odlingsformerna är att markens produktivitet upprätthålls med i huvudsak organiska gödselmedel. Sjukdomar, skadedjur och ogräs kontrolleras i första hand med förebyggande åtgärder. Animalieproduktionens storlek anpassas på varje enskild gård till den brukade arealen. Den biologisk-ekologiska helhetssynen är grundläggande.

Det finns i flera länder sedan länge redan etablerade alternativa odlingsmetoder som uppfyller nämnda kriterier och där både utbredning och forskningsinsatser är mera omfattande än i Sverige. Av de kända etablerade alternativa odlingsformerna förekommer endast tre i större omfattning i vårt land, nämligen biodynamisk, organisk-biologisk och naturenlig odling. Den areal som odlas alternativt i Sverige omfattar för närvarande ca 4 000 ha (Källa: Josef Dlouhy – institutionen för växtodling, SLU).

Trots det ökade intresset från flera håll har samhällets satsningar på alternativa odlingsmetoder varit högst marginella. Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) har redovisat förslag till forskningsåtgärder bl. a. i syfte att åstadkomma ett miljövänligare jordbruk.

I den regeringsproposition – 1985/86:74 – som bl. a. bygger på förslag från SJFR skriver föredragande statsråd bl. a.:

Den kunskap vi nu har om effekterna på miljön av den stora användningen av t. ex. handelsgödsel gör att vi på olika sätt måste minska denna användning. Det gäller också i fråga om kemiska bekämpningsmedel. Det är viktigt att få belagt hur detta kan ske och vilka förändringar i nuvarande produktionsmetoder som i så fall bör göras.

I Danmark har Folketinget nyligen beslutat att målmedvetet främja övergången till ett ekologiskt jordbruk. Beslutet som träder i kraft från och med

den 1 januari i år innebär bl. a. inrättande av ett ekologiskt jordbruksråd under Lantbruksministeriet med uppgift att främja, följa och värdera utvecklingsmöjligheterna för en dansk ekologisk jordbruksproduktion. Med ekologiskt jordbruk avses en produktion som karakteriseras av minimal användning av utifrån kommande resurser. Pesticider och handelsgödsel förekommer inte. Importen av kraftfoder begränsas, en allsidig växtföljd eftersträvas liksom insådd av mellangrödor och då särskilt vallväxter.

Vi föreslår att ett liknande *ekologiskt jordbruksråd* inrättas även i vårt land.

Eftersom miljöproblemen inom jordbruket växer och i särskilt intensivt odlade områden t. ex. i Skåne t. o. m. kan sägas vara akuta räcker det inte med att satsa på en i och för sig nödvändig forskning på alternativa odlingsmetoder. Lika viktigt är att uppmuntra de försök som redan inletts med kemikaliebegränsad resp. kemikaliefri odling samt stimulera de jordbrukare som är beredda att satsa på miljövänligare odlingsmetoder som att samhället är berett att medverka i försöken.

Det är också viktigt att på företagsnivå studera vilka omlägningskostnader som uppkommer vid övergången till alternativa odlingsformer samt klargöra hur lönsamheten påverkas. Därefter är det möjligt att göra mer tillförlitliga samhällsekonomiska analyser. Mot denna bakgrund föreslår vi att en del av de medel som regeringen nu uppenbarligen är beredd att satsa på miljövänligare odlingsmetoder avsättes för fullskaleförsök med sådana odlingsmetoder i särskilt intensivt odlade jordbruksområden i Skåne. lämpligen under medverkan av lantbruksnämnderna, länsstyrelsens naturvårdsenheter, hushållningssällskap och lantbruksskolor.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att ett ekologiskt jordbruksråd inrättas.
2. att riksdagen hos regeringen inom ramen för beviljade forskningsanslag begär medel för fullskaleförsök med alternativa odlingsmetoder i Skåne.

Stockholm den 27 januari 1987

Bengt Silfverstrand (s)

Per Olof Håkansson (s)

John Johnsson (s)

Birthe Sörestedt (s)

Hans Pettersson (s)

I Helsingborg

Margit Sandéhn (s)

Gunnar Nilsson (s)

Maja Bäckström (s)